

ЩОДО ГЕНЕЗИ НОРМАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ З ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ПЛАНУВАННЯ РОЗСЛІДУВАННЯ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ

Назарій Миколайович ТАТАРИН,
*кандидат юридичних наук, фахівець відділу
режимно-секретного та документального
забезпечення Львівського державного
університету внутрішніх справ
<http://orcid.org/0000-0002-3888-2104>*

Розслідування кримінальних правопорушень – це чітко регламентована кримінальним процесуальним законодавством України діяльність уповноважених суб'єктів. При цьому організаційні аспекти їх функціонування досить часто врегульовуються нормативно-правовими актами підзаконного рівня. Тому визначення концептуальних засад організації та планування розслідування кримінальних правопорушень вважається неможливим без з'ясування генези нормативно-правового регулювання вказаної діяльності. Це пов'язано з тим, що, як указує Г. І. Глобенко, «удосконалення інституту досудового розслідування передбачає поряд з процедурними змінами також відповідне реформування органів, що його здійснюють. Тому особливої актуальності набувають питання організації досудового розслідування, визначення місця слідчого апарату в державно-правовому механізмі, стану їх нормативно-правового регулювання в чинному законодавстві. Для надання характеристики нинішнього стану досліджуваної інституції треба зрозуміти характерні для неї традиції й стереотипи, питання становлення та історичного досвіду» [1, с. 50]. У зв'язку з чим за допомогою аналізу етапів становлення та розвитку інституту досудового розслідування в кримінальному процесі України можуть бути визначені основні періоди в нормативно-правовому забезпеченні діяльності з

досудового розслідування кримінальних правопорушень узагалі й організації та планування розслідування зокрема.

У науці кримінального процесу сформувалися різні наукові підходи до визначення історичних проміжків розвитку інституту досудового розслідування. Наприклад, С.М. Стахівський, О.Ю. Татаров зазначають, що інститут досудового розслідування пройшов досить тернистий еволюційний шлях, який умовно можна представити наступним чином: дореволюційний, радянський (1918–1991 р. р.) і сучасний (після набуття Україною незалежності) етапи [2, с. 14; 12, с. 13; 1, с. 51].

П.В. Берназ розглядає процес розвитку досудового розслідування на теренах нашої держави через призму генези інституту суб'єктів здійснення досудового слідства на різних етапах історичного розвитку. Зокрема, науковець виокремлює дев'ять історичних етапів цього процесу, а саме:

1) «перший – етап приватного досудового слідства, який мав місце до княжої доби, коли слідство, суд і виконання вироку здійснювали представники потерпілої сторони»;

2) «другий – етап, коли досудове слідство проводили як приватні особи (потерпіла сторона), так і адміністрація влади за княжих часів»;

3) «початок третього етапу характеризується відділенням досудового слідства від адміністративної влади й пов'язаний з посиленням централізованої державної влади на Русі, до якої входила й значна частина земель сучасної України»;

4) «четвертий етап – це часи Гетьманщини (1648–1722 р. р.), за яких ще збереглося право потерпілої сторони вести досудове слідство, але найчастіше воно покладалося на органи загального управління (Генеральний військовий суд, Генеральну військову канцелярію, Раду генеральної старшини, Раду старшин) або ж на військових посадовців – гетьмана, кошового отамана, військового суддю, полковника, старшину, осавулів, військового довбиша»;

5) «п'ятий етап пов'язаний з виданням Катериною II «Установи для управління губерній» від 7 листопада 1775 року, якими право та

обов'язки розслідування злочинів надавалось тільки поліції, і ця система запрацювала в повному обсязі»;

6) «шостий – етап появи слідчого як уповноваженого проводити досудове розслідування»;

7) «сьомий етап починається після жовтневої революції 1917 року й характеризується різноманітнішими суб'єктами, уповноваженими проводити досудове слідство»;

8) «восьмий – це етап становлення незалежності України та пошуку шляхів удосконалення досудового слідства»;

9) «дев'ятий – це етап кардинальних змін у досудовому слідстві, який почався з прийняттям нового КПК України 2012 року та інших законів, що стосуються досудового слідства, за якими суб'єктами, уповноваженими проводити досудове розслідування в повному обсязі, є: слідчі, керівники органу досудового розслідування, детективи Національного антикорупційного бюро України» [3, с. 154–158].

З вищенаведеного помітно, що в науці зустрічаються різні підходи до виокремлення етапів і стадій еволюції як інституту досудового розслідування, суб'єктів досудового розслідування, так і самого кримінального процесу в Україні. Проте вказане питання не становить предмет нашого дослідження, а його висвітлення є тільки способом розкриття генези нормативно-правового регулювання такого елементу досудового розслідування кримінальних правопорушень як його організація та планування. У зв'язку з чим зазначимо, що для нас науковий інтерес представляє саме період становлення та розвитку інституту досудового розслідування в період незалежності України. Тому не будемо вступати в дискусію з приводу кількості, назв і меж етапів розвитку досудового розслідування до часів проголошення нашою державою незалежності.

Отже, розкривати генезу нормативно-правового регулювання діяльності з організації та планування розслідування кримінальних правопорушень необхідно з урахуванням значимих для становлення та реформування системи досудового розслідування в незалежній

Україні, керуючись особливостями переходу від тоталітарного режиму до демократичного, ринкової трансформації економіки, зміни в системі, функціях і повноваженнях правоохоронних органів, у тому числі пов'язаних з протидією кримінальній протиправній діяльності. Це пояснюється тим, що «з розвитком та удосконаленням інституту досудового слідства розвивались та удосконалювались теоретичні та практичні основи наукової організації праці слідчих» [4, с. 57].

Список використаних джерел:

1. Глобенко Г.І. Досудове розслідування: ретроспективний погляд та шляхи подальшого реформування. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е.О. Дідоренка*. 2017. № 4 (80). С. 50–58. URL: <https://journal.lduvs.lg.ua/index.php/journal/article/view/221>.
2. Стахівський С.М. Проблеми реформування кримінально-процесуального законодавства: вибр. твори. Київ: Бізнес Медіа Консалтинг, 2010. 276 с.
3. Берназ П.В. Становлення та розвиток суб'єктів здійснення досудового слідства. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2015. № 3. С. 154–159.
4. Горелов М.О. Наукова організація праці слідчих: сутність, завдання. Напрямки та шляхи вдосконалення. *Право і Безпека*. 2006. № 5'1. С. 57–61.